

Dropie eldorádo

FOTO: PROHIMEDIA.SK

Drop veľký, alebo fúzatý na Slovensku po strate prirodzeného biotopu prakticky vyhynul. Predsa však pomerne často a v hojnom počte prilieta do našich pohraničných oblastí z Rakúska či Maďarska. Ako to, že susedia dosahujú v ochrane dropa také vynikajúce výsledky?

Ing. Marián Šebo, Bc. Tibor Benčíč

Koncom júla sme sa spojili s jedným zo starostov, Reinholdom Reifom, ktorý je zároveň predsedom Rakúskej spoločnosti na ochranu dropa veľkého, ako aj vedúcim Európskeho chráneného územia Prandorfská plošina – Heideboden, z rakúskej časti Západopanónskej panvy, ktorí sa aktívne podieľajú na zveľadení populácie dropa, a s Mgr. Rainerom Raabom, stredo európskym koordinátorom LIFE projektu na ochranu dropa veľkého. Obaja sa aktívne podieľajú na zlepšení situácie s dropou populáciou v cezhraničnej oblasti. Memorandum o podpore, záchrane a manažmente populácie dropa veľkého podpísalo roku 2001 Rakúsko, Maďarsko, Slovensko a päť ďalších krajín. Zaujímavá oblasť podpory dropa, Prandorfská plošina, zahŕňa 23 rakúskych (20 449 ha), dve slovenské (2 813 ha) a štyri maďarské (2 834 ha) podoblasti.

Dramatický pokles: Drop je v Rakúsku zaradený medzi celoročne chránené poľovní zver a nelovia ho od roku 1969. Na prahu 20. storočia žilo v Západopanónskej panve asi 3 500 dropov, no v roku 1960 to bolo už iba 1 700 jedincov, v roku 1980 len 330 a v roku 1995 alarmujúcich 160 kusov. Rakúski ochranári v rámci programu INTERREG III A a neskôr v rámci LIFE projektu na ochranu dropa veľkého úspešne zastavili pokles populácie a jeho stavy opäť vzrastajú. V roku 2005 bolo v Rakúsku asi 300 a v súčasnosti je v cezhraničnej oblasti približne 400 dropov. Z toho na rakúskej strane rakúsko-maďarsko-slovenského pomedzia evidujú asi 250 dospelých jedincov v pomere pohlaví približne 1 : 1,6 v prospech sliepok.

Nároky na biotop: Drop sa síce dožíva až 20 rokov, ale sliepky väčšinou pohlavne dospievajú v treťom roku života a mláďatá vyvádzajú len každý druhý rok. Z vyliahnutých mláďat prežije pre nevhodné poveternostné podmienky a tlak predátorov iba menšia časť. Aj keď má sliepka väčšinou dve kurčatá, pre častý úhyn býva ročný prírastok v stabilizovanej popu- ▶▶

INZ

► lácii iba 15 percent z počtu sliepok. Na hniezdenie a vyvážanie kurčiat musí mať drop vhodný biotop stepného charakteru. V stredo-európskych podmienkach sú to rozľahlé, otvorené a nevyrušované roviny s extenzívnym obhospodarovaním a pásmi úhora. V kultúrnej krajine to môžu byť aj menšie plochy úhora, roztrúsené medzi poľami, s pestrou mozaikou poľnohospodárskych kultúr. Drop potrebuje pokoj. Od dopravných komunikácií sa krídle zdržujú minimálne 200 metrov, neprimerane hustá cestná sieť im neprospeje. Aj tak sa občas dostanú do kolízie s motorovým vozidlom. Pomerne častou príčinou úhynu dropov je ich kolízia s elektrickým vedením.

Biodiverzita: Pre život dropa je však najdôležitejšia pestrosť poľnohospodárskych plodín, ktoré mu počas celého roka poskytujú dostatok potravy a prirodzený úkryt. Vo veľkých lánoch monokultúr drop nenachádza dostatok potravy, rozsiahle porasty kukurice neobľubuje a na obrovské strniská po žatve prilieha iba na krátky čas. Veľmi vhodné sú preň aspoň čiastočné plochy biokultúr bez aplikácie umelých hnojív, insekticídov a herbicídov.

Spolupráca: Projekty na záchranu dropa realizujú rakúski susedia od roku 1999. V rámci LIFE projektu na záchranu dropa veľkého sa 60 percent nákladov hradí z fondov Európskej únie. Ostatné finančné prostriedky poskytujú viaceré rakúske energetické spoločnosti, spoločnosť krajina Burgenland a obce. Spočiatku sa na koordinácii INTERREG projektu spolupodieľala radikálna ochranárka, ktorá sa snažila diktovať a nariadovať poľnohospodárom, obciam a užívateľom poľných revírov opatrenia na záchranu dropa. Nátlakový a direktívny prístup vyvolal odmietavý postoj zainteresovaných

Projekt ochrany dropa

V rámci programu LIFE-Nature sa v okresoch Bratislava a Dunajská Streda v rokoch 2005 až 2009 realizuje projekt Ochrany dropa fúzatého na Slovensku, na ktorom sa podieľa Štátna ochrana prírody SR, Spoločnosť pre ochranu vtáctva na Slovensku, Ochrana dravcov na Slovensku, obec Lehnice a Poľovnícke združenie Lehnice. Celkový rozpočet projektu je 2 040 000 eur (61 457 040 Sk). Hlavným cieľom je zlepšenie ochrany dropa na Slovensku pomocou zabezpečenia kľúčových lokalít Sysľovské poľa a Lehnice. Podľa dostupných informácií v roku 2005 na Sysľovských poliach údajne hniezdili tri sliepky a v posledných dvoch rokoch zaznamenali ďalšiu v lokalite Lehnice.

FOTO: TIBOR BENČÚČ

Nákladné opatrenie: Zrušenie nadzemných elektrických vedení stálo v Rakúsku a Maďarsku milióny eur.

a výsledky sa nedostavili. Situácia sa zmenila, keď sa stal jediným koordinátorom projektu Rainer Raab.

Ochranári zmenili rétoriku a nátlakové metódy vymenili za diskusiu, presvedčanie a hľadanie vzájomného porozumenia. Najskôr založili v oblastiach výskytu dropa regionálne spoločnosti na jeho ochranu, združené do celoštátnej Rakúskej spoločnosti na ochranu dropa. Do vedenia regionálnych spoločností zapojili

politikov, poľnohospodárov, poľovníkov, starostov a predstaviteľov miestnej samosprávy.

Profitujú všetci: LIFE projekt na záchranu dropa vypracovali a Európska komisia ho schválila na päť rokov s rozpočtom 5,8 miliónov eur (174 730 800 Sk). Finančný rozpočet na roky 2000 až 2010 pre LIFE projekt a pridružené projekty, najmä agrárnu podporu špeciálnych ochranných plôch pre dropa, je veľmi zaujímavý a predstavuje 30 miliónov eur (903 780 000 Sk). Z nich päť miliónov eur použili na špeciálne označovanie elektrického vedenia a na uloženie častí elektrických sietí do zeme.

Najdôležitejšou časťou projektu bolo vytvorenie vhodného biotopu pre dropiu populáciu. Predchádzali mu stovky hodín rozhovorov s poľnohospodármi, presvedčanie o význame projektu a oboznamovanie s finančným prospechom, ktorý získajú obmedzením obhospodarovania pôdy v prospech dropa. Rainer Raab s nimi uzatvára zmluvy na obdobie päť rokov, počas ktorých sa za finančnú náhradu zaväzujú obsievať poľa podľa dohodnutého osevného plánu a chrániť hniezda, znášky a mláďatá. Pre hniezdenie sliepok a výchovu mláďat sú veľmi dôležité úhory.

Medzi poľnohospodárskymi kultúrami nesmie chýbať lucerna, repka olejná, hrach a miešanky. Obilniny sa často sejú s prímiesou lucerny, ktorá je po žatve pre dropy ďalším zdrojom potravy. Niektoré plodiny nechávajú na poliach aj v zime, vtedy slúžia ako potrava v čase núdze. Keď napadne veľa snehu, na niektorých

V krajine dropov

Keď sme išli na okružnú jazdu po jednotlivých revíroch, ani sa nám nespínalo, koľko dropov uvidíme.

V predvečerných hodinách sme na rôznych poľnohospodárskych plochách, na strniskách, oráčine, v repe, hrachu, videli dropy vo voľnej prírode každú chvíľu. Väčšinou boli spolu dva až tri, samostatne sliepky, alebo kohúty. Videli sme však aj krídle, v ktorom bolo 31 jedincov, v inom sme narátali 21 a v ďalšom 13 kusov. Vo veľkých krídlach boli kohúty spolu s nevodiacimi sliepkami. Sliepky na hniezdach alebo s kuriatkami sme nevideli, lebo sa skrývali v úhoroch na hniezdiskách. Vtáky sme pozorovali zo vzdialenosti sto až tristo metrov. Keďže sme ich nevyrušovali, pokojne sa popásali. Popri dropoch sme videli desiatky zajacov a veľa srnčej zveri. Rainer Raab každý výskyt dropov ihneď podrobne evidoval do formulára a zakresľoval do mapy, na ktorej boli farebne vyznačené jednotlivé pásy poľí podľa kultúr.

FOTO: MARIÁN ŠEBO

Biodiverzita: Poskytuje zveri optimálne podmienky.

FOTO: TIBOR BENČIČ

miestach, najčastejšie na repke, ho odstránia, aby sa dropy dostali k potrave.

Pomoc poľovníkov: Rainer Raab založil úspech projektu na spolupráci s obyvateľmi. Keďže sme chceli mať informácie aj z druhej strany, stretli sme sa s profesionálnymi poľovníkmi z dvoch obcí. V Rakúsku plnia vo väčších poľovných revíroch profesionálni poľovníci úlohu nášho poľovného hospodára, ale u nich je to platená funkcia na plný úväzok.

Poľovníci i roľníci prispievajú k ochrane dropa aj tým, že koordinátorovi hlásia výskyt dropov a zaznamenávajú ho do príslušných formulárov a máp. Poľovníci navyše tlmia líščiu populáciu a zvieratá škodiace poľovníctvu, napríklad túlavé psy a mačky. Na vhodných miestach umiestňujú pasce na malé predátory.

Priateľské vzťahy: Rainer Raab, ktorý je takisto poľovník, sa považuje za neradikálneho ochranára a udržiava s užívateľmi poľovných revírov dobré vzťahy. Vždy, keď sme v rámci pochôdzky prišli do nejakého revíru, zavolať príslušnému poľovníkovi z povolania a oznámil mu, že je na „jeho“ území. Na ich stretnutí nás, samozrejme, zaujímalo, ako sa poľovníkom spolupracuje s ochranármi a čo im projekt záchrany dropov prináša. Reakcie boli veľmi pozitívne. Poľovníci sa cítia pánmi v revíri, sú spokojní, že ich nikto neobchádza a že majú prehľad o pohybe ochranárov na svojom území. Výsledky projektu na záchranu dropa hodnotili neobyčajne kladne. Pochvalovali si najmä výrazné zvýšenie úživnosti poľovného revíru v súvislosti s úhorom, pestrou skladbou plodín a so zimnými potravnými plochami.

Cezhraničná spolupráca: Rainer Raab ako hlavný stredo európsky koordinátor projektu

ochrany dropov v celej Panónskej panve spolupracuje aj s ochranármi na maďarskej a slovenskej strane.

S Maďarmi je spolupráca intenzívnejšia ako s nami, aj oni zakladajú úhory a plochy potrebné pre život dropa. Takisto zlikvidovali v záujmovej oblasti niektoré vzdušné elektrické vedenia a uložili ich do zeme. Výsledky sú ruksolapné, dropy sa v Maďarsku trvalo vyskytujú a hniezdia.

Podľa R. Raaba je situácia na slovenskej strane dropej oblasti rakúsko-maďarsko-slovenského pomedzia špecifická. Nie sú tu elektrické vedenia, ktoré by si vyžadovali uloženie káblov do zeme. Problém je v zložení poľnohospodárskych kultúr. Obrovské lány monokultúr nie sú vhodné pre výskyt dropa a už vonkoncom nie na jeho hniezdenie a vyvážanie mládat. Dropy k nám prilietajú z rakúskej a maďarskej strany najmä v zime na zimoviská. Dlho sa tu však nezdržia a odletia späť. Ak sú polia obsiate repkou olejnou, dropy pobudnú v tejto kultúre dlhšie.

Netreba veľa: Hlavný koordinátor projektu ochrany dropa je presvedčený, že riešenie je v zmene systému obhospodarovania pôdy na slovenskej strane. Podmienky u nás sú rovnaké ako v susednom Rakúsku, len treba vyčleniť niektoré plochy na úhor, polia rozčleniť na menšie celky a obsievať ich vhodnými plodinami, tak ako za hranicou. Aj naši poľnohospodári by mohli profitovať z finančných prostriedkov určených na kompenzáciu za obmedzenie užívania poľnohospodárskej pôdy.

Za najdôležitejšie však považuje dobré vzťahy medzi ochranármi, poľnohospodármi, poľovníkmi, politikmi a miestnou samosprávou, ich zainteresovanie do projektu a hľadanie vzájomného porozumenia. ■

INZ